Published and distributed under permit (No. 751), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXIX. | Число 247. | Джерзи Сити, Н. Дж., субота, 22. жовтня, 1921. | VOL. XXIX. | No. 247. | Jersey City, N. J., Saturday, October 22, 1921. | THREE CENTS

СКЛАДАЙТЕ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ГАЛИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

ЗУСИЛЛЯ ПОЛАГОДИТИ СТАЙК БЕЗУСПІШНІ

ШИКАГО, 20. жовтня. — Нині відбулися тут аж два засідання представників пятьох великих юній зелізничих робітників та членів Зелізничо іРобітничої Ради, але їх конференції показалися безуспішними. Надари не принесли ніякого пляну для запобіження страйкови.

Перше засідання конференції відбулося о годині другій пополудни і тревало до години четвертої. Опісля відбулося друге засідання, котре тревало коротко. На обох робітничі представники заявили, що юнії не можуть згодитися на плян, предложений так званою публичною групою Зелізничої Робітничої Ради Злучених Держав. Ся пропозиція була така, щоби зелізничу тарифу за перевіз осіб та людий зараз обнижити на стілько, щоби ся знижка забрала всю користь для зелізниць зі знижки робітничої плати, зарядженою Радою дня 1. липня сього року; рівночасно юнії мають здержатися зі страйком, а зелізничі заряди з новим домаганнем дальшої знижки робітничої плати. Ощадности зелізниці на зниженню робітничої заплати, проголошенім від 1. липня, мають виносити коло 430 міліонів долярів. Зелізниці плянують тепер домагатися 10-процентової знижки.

Провідники зелізничих юній відповіли на сі домагання Зелізничої Ради, що вони не можуть відкликати страйку; вони можуть се зробити хиба тоді, як страйк буде полагоджений. Далі вони звернули увагу Зелізничої Ради на те, що Рада не має ніякої ґарантії, що зелізничі підприємці згодяться на будуче не подавати нового домагання щодо знижки робітничої заплати. Вони вказували також на умови праці, до котрої точки Зелізнича Рада теж не в силі дати їм якихнебудь ґварантій.

Все, що пізнійше сказали члени Зелізничої Робітничої Ради, не могло збити того, що сказали представники юній, і не могло змінити їх становища. Конференція остаточно розійшлася, не осягнувши нічого конкретного, хоч члени Зелізничої Ради кажуть, що вся надія ще не страчена. Представники юній виїхали зараз до Клівленду, щоби там робити далі приготовання до страйку. Один з президентів юній, що був на конференції, заявив, що Зелізнича Рада не могла предложити якогонебудь практичного пляну для розвязки страйкової ситуації, а не могла тому, бо вона була свято переконана, що зелізничі юнії не думають зовсім починати страйку, а лише так удають. Одиноким вислідом конференції являється те, що Рада тепер знає, що робітничі юнії на серіо думають починати страйк.

ЗЕЛІЗНИЦІ ПОЧИНАЮТЬ УЖЕ СТРАШИТИ РОБІТНИКІВ.

НЮ ЙОРК, 21. жовтня. — Всі зелізниці, що ведуть до сього міста, постановили почати від нині випитувати кождого робітника, що він думає про страйк, чи він вийде на нього, чи ні.

Такий плян виринув на засіданню менажерів нюйорських зелізниць. Після сього пляну формани, суперінтеденти і другі урядники будуть входити в розмову зі знаними їм особисто робітниками і будуть їх випитувати, чи вони будуть страйкувати. Якщо робітник скаже, що він буде страйкувати, то вони будуть намагалися його переконати, щоби не страйкував. Робітникам не будуть казати нічого підписувати.

Менажери не хотіли сказати, що зелізниці думають робити з робітниками, що таки не дадуться переконати урядникам зелізниці, і мимо переконування заявлять, що вони будуть страйкувати. Один менажер сказав лише, що зелізниці запишуть собі се в свої записки.

СПРАВА ПРЕДМЕТУ НАРАД НА ВАШІНҐТОНСЬКІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ.

ВАШІНҐТОН, 20. жовтня. — Урядово подається до відома, що на межинародній конференції в справі зменчення зброєнь, що має початися дня 11. падолиста сього року у Вашінґтоні, не будуть рушати трудного питання іміґрації. Американські та японські делеґати відбули в сій справі кілька конференцій і згодилися не рушати сього питання.

СКЛАДАЮТЬ ОРҐАНІЗАЦІЮ ДЛЯ ПОПЕРТЯ ОБМЕЖЕННЯ ЗБРОЄНЬ.

ВАШІНҐТОН, 20. жовтня. — Тут відбулися перші збори нової орґанізації, що має на ціли обєднювати другі орґанізації для справи попирання обмеження державних зброєнь на війну.

На зборах було присутних 21 товариств, котрі разом мають коло 6 міліонів членів. Межи орґанізаціями є ріжні жіночі політичні ліґи, робітничі юнії, товариства ветеранів, мирові товариства і т. п. Подібні орґанізації існують уже в Янґлії та Японії, і вони усі стоять зі собою в порозумінню.

СЕНАТОР ДОМАГАЄТЬСЯ ОХОРОНИ ПЕРЕД „ЧОРТІВСЬКИМИ МАШИНАМИ".

ВАШІНҐТОН, 20. жовтня. — Сенатор Вотсон домагався нині в сенаті, щоби столична поліція давала людям захорону перед автомобілями та „тими чортівськими машинами", як він називав моторові ровери.

ТРИЛІТНИЙ ХЛОПЧИНА УБИЙНИКОМ ДИТИНИ

З Велі Фолс, недалеко від Провиденс, Ровд Айленд, доносять, що малий трилітний хлопчина Ян Буцко забив товаришку забави, Марію Шпіля, котрій також три роки.

Найдивнійшим в пригоді те, що смерть не була наслідком припадку. Трилітний хлопчина мав привязати шнур до шиї своєї товаришки і привязати її ним до точила. Опісля мав крутити точило так довго, аж дитину удушилася. Як покінчив з нею, мав сказати: „Я її вже не люблю", і пішов до хати. Шість-літний брат убитої, Беньо, побачив капелюх сестри, лежачий на подвірю і заніс до дому. Зараз потім вийшов ще старший брат дівчини глядати за сестрою. Він нашов тіло дівчини без життя і повідомив родичів. Батько хлопця відвязав тіло дівчини від точила і дав його родичам.

Вечером в хаті родини, Шпіли зібралися всі сусіди, і всі жінки плакали за помершою дитиною.

ПРОПОВІДНИК- УБИЙНИК У ВЛАСНІЙ ОБОРОНІ

Підчас розправи проти методиського провідника Едвина Стівенсона, обжалованого за убиттє католицького священика Джеймса Койла, за те, що сей дав шлюб його дочці, самий обжалований згодився на зізнання в своїй обороні.

Він зізнав, що він не думав іти на плєбанії католицького священника, але побачив його припадково на сидячого рундуці. Він назвав провідника „брудним псом" (дерті доґ) за те, що він дав шлюб його дочці, а священник вдарив його в лице. Священник вдарив провідника ще раз, так що сей впав на землю, а як він лежав на землі, священник його ще накопав в бік. Коли священник підчас бійки посягнув по кишені, битому здавалося, що він сягає по револьвер; переконаний про се, провідник виймив свій револьвер, вистрілив і поклав противника трупом на місци.

На основі сього зізнання обжалований сподіється увільнення на основі того, що убийство було випливом самооборони.

ПРИЇЗД ІТАЛІЙСЬКОГО ГЕНЕРАЛА.

До Злучених Держав приїхав сими днями італійський ґенерал Дияс, відомий зі своєї команди над італійськими військами в війні проти Австрії. По ріжних американських містах витають його з великими парадами. Генерал має взяти участь у конференції для зменчення зброєнь у Вашинґтон.

НІМЕЦЬКІ КОНЦЕСІЇ В ГРУЗІЇ.

„Іст Юроп" повідомляє, що представники Німеччини та Грузії підписали умову, згідно якої Німці дістали концесії на ліс у Грузії на 40 років. Німці зобовязались закласти фабрику паркетів у Грузії і збудувать електричну станцію силою 300.000 HP., а з виробів 15% — 20% звертати радянській владі.

УДОСКОНАЛЮЮТЬ ДАЛІ ВОЄННІ СРЕДСТВА

НЮ ЙОРК, 20. жовтня. — Військові власти заінтересувалися дуже заявою Джана Ларсена, інжиніра та винаходчика, котрий каже, що він удосконалив в своїй фабриці військовий панцирний літак до того степення, що він може унести на ньому 30 машинових крісів, які потрафлять вистрілити 3,000 вистрілів за чотири мінути.

На домагання військових властий Ларсен виїзджає нині своїм літаком до Вашінґтону, щоби там військові знатоки оглянули його винахід.

КОШТИ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В АМЕРИКАНСЬКИХ МІСТАХ.

Скільки грошей витрачує американське місто на свої громадські потреби, значить на городську управу (мейора, городську раду, фінансове діловодство, муніціпальні суди, переведення виборів, публичні будинки, то що) на поліцію, огневу сторожу, водопроводи, каналізацію, чищення вулиць, на охорону здоровля мешканців, шпиталі, освіту, школи, бібліотеки, мощення вулиць, будову доріг, плату міським урядникам і роітникам, словом — на сповнення всіх тих завдань, які має сповнити міська адміністрація. Розуміється, всі ті кошти залежать в першій мірі від величини міста і числа населення, так що мірою коштів може бути тільки та сума, яка припадає на голову населення. Иншими словами, скільки кождий мешканець міста мусить заплатити на управу свого міста і за ті менші або більші користи, які йому місто дає?

Послідна перепись виказує, що поміж десяти найбільшими американськими містами (поверх пів міліона населення) з того погляду найдорожший Бостон, де на голову населення припадає що року звиш 35 долярів на кошт міського господарства. Значить, родина з чотирох осіб платить місту пересічно 140 долярів що року. Звісно, не платить їх прямо в міську касу. Гроші ті платять власники домів за початок та електричні, ґазові инші публичні компанії у формі оплат наложених на них містом, а вони вже стєягають собі ті оплати і податки від загалу мешканців, що мусять платити їм рент, за ґаз, електрику, воду і т. и. За Бостоном найдорожше обходиться своїм мешканцям Пітсбург (30 долярів на голову населення), далі Ню Йорк (28), Лос Анджелос (27), Філаделфія (25), Ст. Луіс (23), Шікаґо (22), Дітройт (21), Клівленд (20) і найдешевше Балтімор (16 долярів).

Для приміру на що ті гроші уживаються. Поліція найдорозша в Бостоні, на неї витрачується щорічно по 3 доляри і 75 центів з душі населення. Трохи менше, але все таки поверх три доляри від голови платять за поліційну охорону мешканці Ню Йорку, Філаделфії, Ст. Луіс і Шікаґо. На охорону публичного здоровля припадає найбільша сума в Пітсбургу — що року по 97 центів від голови, в Ню Йорку 60, в Філаделфії лиш 48 центів. На школи найбільш гроша видає Лос Анджелос — близько 11 долярів від голови. Чергою слідують: Бостон, Ню Йорк, Пітсбург, Клівленд, Ст. Луіс, Дітройт, Шікаґо, Філаделфія (5 долярів) і Балтімор не цілих чотири.

ВАН КАРНЕБЕК ПРИЇДЕ ДО АМЕРИКИ.

ГАҐА, столиця Голяндії, 20. жовтня. — Голяндська делеґація на конференцію у Вашинґтоні для обмеження морських воєнних зоружень і для справ Далекого Сходу виїде під проводом голяндського міністра заграничних справ премієра Г. А. Ван Карнебека.

Кромі Ван Карнебека будуть в голяндській делеґації: Ван Блокланд, шеф дипльоматичного відділу міністерства заграничних справ, і др. Мареско, ґенеральний секретар кольоніяльного бюра.

КОНСКРИПЦІЯ В ХОЛМЩИНІ.

В Ярошеві, п. Томашів, скликав конскрипційний головний комісар своїх комісарчуків і заявив їм таке:

„Ви повинні подбати, щоби число польського населення на конскрипційних лістах піднести найменше до 80%. Як буде зголошуватися 10 Українців, то записати треба 8 Поляками, а 2 Русинами, тим робом осягаємо своє".

ЗМІНИ В ПОЛЬСЬКІЙ АРМІЇ.

У Варшаві кружають чутки, що ґенерал Ґаллер подався до димісії і покидає польську армію. Ґенерала Івашкевича викеркнено з ліісти чинних ґенералів. До Любліна приїхав новий командант ґенерального округа, ґенерал Ромер. Сими днями виїзджає на нове становище ґен. Єнджейовскі.

УБИЙСТВО У ЛЬВОВІ.

Дня 29. вересня при улиці Ґловацкого у Львові підрізав інвалід Контак Станислав бритвою горло своєї жінки. Контака арештовано, а жінку відвезено до лічниці.

ДЕ ВАЛЕРА В ТЕЛЄҐРАМІ ДО ПАПИ РИМСЬКОГО КАЖЕ, ЩО ІРЛЯНДІЯ Є НЕЗАВИСИМОЮ ДЕРЖАВОЮ

КАЖЕ, ЩО ІРЛЯНДСЬКИЙ НАРІД НЕ ОБОВЯЗАНИЙ ДО ЖАДНОГО ПІДДАНСТВА БРИТІЙСЬКОМУ КОРОЛЕВИ.

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 20. жовтня. — Провідник ірляндських самостійників, Імон де Валера, вислав слідуючу телеґраму до папи римського.

„Нарід Ірляндії читав писмо Вашої Святости до короля Великої Британії. Він цінить Ваше ласкаве зацікавлення в його добробуті і батьківську увагу для нього. Я передаю Вашій Святости вдячність ірляндського народу.

„Ірляндці певні, що двозначність у відповіді, яку переслано в імени короля Юрія, Вас не збаламутить, як могла би збаламутити непоінформованих, аби Ви могли повірити, що в Ірляндії є непокої, або що Ірляндія обовязана до підданства британському королеви.

„Независимість Ірляндії проголошено формально правильно правно вибраними представниками народу Ірляндії і потверджено пізнійшими плебісцитами.

„Непорозуміння між Ірляндією і Британією походять з того, що правителі Британії намагались наложити свою волю на Ірляндію і старались брутальною силою обрабувати нарід із свободи, яка є їх природним старинним спадком.

„Ми хочемо бути в мирі і приязни з народом Британії, таксамо як і з другими народами, але як видержимість в переслідуваних і терпінях доказали дійсність привязання нашого народу до віри батьків, так теж вона доказує дійсність його привязання і до національної свободи, і жадні зглядн ніколи не спонукають його зректися її.

„Імон де Валера".

ЛОНДОНСЬКИЙ „ТАЙМС" РІЗКО КРИТИКУЄ ДЕ ВАЛЕРУ ЗА ЙОГО ВІДПОВІДЬ ПАПІ РИМСЬКОМУ.

ЛОНДОН, 20. жовтня. — Лондонський дневник „Таймс" остро критикує провідника ірляндських самостійників за його телеґраму до папи римського.

Часопись каже, що та відповідь немило здивує папу римського і викличе негодовання серед народу Великої Британії і доміній.

„Таймс" сумнівається, чи Де Валера хоче мира з Великою Британією, коли він нарочно бе у високий тон.

„Як він дійсно говорить в імени більшости ірляндського народу — пише „Таймс" — то надія на мир є мала.

Вкінці часопись пригадує, що і в Англії є непримиримі сили, котрі не хотять помирення з Ірляндією, які тепер ще й використають становище Де Валери, щоби причинитись до розбиття мирових заходів. Розбиттє сих мирових переговорів мало би далеко більші наслідки, пише „Таймс", аніж думають в Англії й Ірляндії. Се вплинуло би на справи цілого світа.

РЕВОЛЬТА В ПОРТУҐАЛІЇ.

ПРЕМІҐР АНТОНІО ҐРАНХО УБИТИЙ.

ЛОНДОН, 20. жовтня. — Британське міністерство заграничних справ одержало сьогодня відомість з Лісбони, столиці Портуґалії, яка сповіщає, що вчасі тамошніх заворушень убито премієра Портуґалії, Антонія Ґранхо.

ДОНОСЯТЬ ПРО УБИТТЄ КІЛЬКОХ ПОРТУҐАЛЬСЬКИХ МІНІСТРІВ.

ЛОНДОН, 20. жовтня. — Телеґрама з Парижа доносить, що там одержано відомість, що вчасі заворушень в Лісбоні убито кількох членів міністерського кабінету. Між убитими є Антоніо Ґранхо, премієр і міністер внутрішних справ, і Мачадо дос Сантос, основник портуґальської республіки і колишній її президент.

Депеша Бюра Райтера з Мадриду, столиці Еспанії, доносить, що кромі Ґранха і Дос Сансоса убито ще в Лісбоні Хосе Карлос Мая, бувшого міністра воєнної фльоти і колишній та Карлоса Сілса. Крім того ранено бувшого міністра скарбу, Кунгу Леал.

НОВИЙ ПОРТУҐАЛЬСЬКИЙ МІНІСТЕР КАБІНЕТУ.

ЛОНДОН, 20. жовтня. — Вже утворено новий міністерський кабінет Портуґалії під проводом полковника Мауела Коелго, котрий є новим премієром і міністром внутрішних справ.

Нове міністерство оголосило вже свою програму, в якій головно заповідає економічні реформи для облекшення державних тягарів горожан.

ЗМОВА ІТАЛІЙСЬКИХ СОЦІЯЛІСТІВ У ФРАНЦІЇ ПРОТИ ТАМОШНІХ АМЕРИКАНСЬКИХ УСТАНОВ.

ПАРИЖ, 20. жовтня. — Париська поліція викрила змову тутешних італійських соціялістів висадити у воздух всі урядові інституції Злучених Держав у Франції, на випадок, коли в Злучених Державах виконано присуд смерти на двох італійців Сакко і Ванцетті.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА	
Three cents the copy.		Поодинокє число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЛІГА НАРОДІВ ДОМАГАЄТЬСЯ ЯК НАЙШВИДШОГО ВИРІШЕННЯ СПРАВИ ГАЛИЧИНИ.

(Від власного кореспондента).

На Зборі Ліги Народів в Женеві, делегат Канади ДОГЕРТІ поставив 15. вересня отсе внесення:

„ЗБІР ЛІҐИ НАРОДІВ ВИСЛОВЛЮЄ БАЖАННЄ, ЩОБ РАДА ЛІҐИ НАРОДІВ ЗВЕРНУЛА УВАГУ НАЙВИСШОЇ РАДИ НА ПОТРЕБУ УЛАДИТИ В БЛИЗКІЙ БУДУЧНОСТИ ПОЛІТИЧНИЙ СТАН СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ".

Мотивуючи се внесення, Догерті вказав на те, що Рада Ліги Народів вже 23. лютого с. р. рішила звернути увагу Найвисшої Ради на потребу вирішення справи Галичини. Одначе сеї справи досі не вирішено і українське населення Галичини далі жде нетерпеливо на рішення. Тому Догерті вважав за вказане, щоби Збір Ліги Народів знов пригадав сю справу Найвисшій Раді. Далі Догерті сказав, що підносить сю справу тому, бо в Канаді живе богато Українців, які причинились до будови канадійської держави, і які як канадійські громадяни тішаться великою пошаною, і сі канадійські громадяни української народности домагаються від канадійського правительства, щоб воно звернуло увагу Ліги Народів на те, що їх брати в Галичині нетерпеливо дожидають рішення долі свого рідного краю.

Внесенне Догерті на предложенне президента Зборів відіслано до Комісії ініціятиви.

Ся комісія радила над ним 22. вересня. В дискусії англійський делегат БАЛФОР зазначив, що на основ імирового договору з Австрією українська Галичина належить до держав антанти і тому компетенція щодо неї належить не до Ліги Народів, але до Ради Амбасадорів і Найвисшої Ради. На се лорд Роберт Сесил, делегат Південно-Африканської Спілки відповів, що се не перешкаджає ,аби Ліга Народів занялася справою Галичини, бо вона має і право і обовязок дбати про привернення мира й ладу всюди, де се являється потрібним. Коли-ж Найвисша Рада досі не вирішила справи Галичини, то обовязком Ліги Народів пригадати їй ту справу. Дискусія скінчилась тим, що комісія рішила предложити внесення Догерті Зборови до ухвалення.

Се сталось 27. вересня. НА ПРЕДЛОЖЕННЄ КОМІСІЇ ЗБІР ОДНОГОЛОСНО УХВАЛИВ ВНЕСЕННЄ ДОГЕРТІ.

Польська делеґація усунулась від голосовання, значить, не мала відваги голосувати проти волі цілого Збору.

Сталось так, що якраз того дня, коли Збір Ліги Народів ухвалив домагатись від Найвисшої Ради як найшвидшого вирішення справи Галичини, — всі европейські часописи принесли відомість про замах українського студента Федака у Львові. Коли керманичі аліянтських держав не глухі і не сліпі на те, що говорить життє народів, то сей вистріл українського молодця, котрий рішив посвятити своє життє, щоби запротестувати проти поневолення свого народу, повинен промовити як не до їх совісти і почуття права та справедливости, то бодай до їх політичного розуму. І вони повинні як найшвидше зробити се, чого домагається від них Ліга Народів — вирішити справу Галичини.

А вирішити повинні вони сю справу так, як сього вимагає право і справедливість і їх власне зобовязанне. Вони обовязались у своїму рішенню з 25. червня, 1919, яким віддали Галичину під польську окупацію, — що дадуть населенню Галичини змогу виконати право самовизначення. Отже повинні усунути польську окупацію і привернути краєви незалежність.

Вкінці зазначу, що на час Збору Ліги Народів виїхали до Женеви від українського правительства Галичини уповноважений диктатора для закордонних справ др. Кость Левицький і голова галицько-українських місій в Парижі й Лондоні др. Степан Витвицький, щоб особисто заступати справу Галичини перед Лігою Народів.

Гайдельберг, Німеччина, 29. вересня, 1921.

Др. Михайло Лозинський.

ЯК ВИГЛЯДАТИ-МЕ НОВА ЕВРОПЕЙСЬКА ВІЙНА?

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

В Европі панує велике незадоволення, яке може бути заспокоєне тільки новою війною. Хтож у ній незадоволений? Розуміється, що поконані в великій війні держави: Німеччина, Австрія, Угорщина й Болгарія. А крім них незадовблена ще Росія, яка втратила багато найкультурніщих земель, хоч боролася по боці аліянтів. В будучій війні вона може піти рука в руку разом з чотирма побитими державами.

Про сю важну справу пише польський письменник Алян (псевдонім — з кругів Пілсудського) у варшавській часописі „Век XX". Він предсказує неминучу спілку згаданих пятьох держав, проти яких стане друга спілка з пятьох держав: Франція, Польща, Бельгія, Чехія й Румунія. Югославія до тої війни не вмішається (бо Болгарія кинеться тільки на Румунію), Англія й Італія також заховають невтральність.

Німецько-російська спілка матиме велику перевагу в піхоті, французько-польська в артилерії. Крім того німецько-російська спілка матиме подвійну перевагу в харчах і сирих продуктах. Наперед кинеться та спілка на Польщу і то відразу з чотирох боків: Росія від сходу, Угорщина від полудня, Німеччина від заходу на суші й від півночі на суші й на морю. Пан Алян потішає Поляків тим, що Франція на заході відтяжить Польщу й допоможе їй видержати страшний напір з усіх боків.

Але инші Поляки троха сумніще дивляться в будучність. І так „Час" у редакційній статті в ч. 223 так критикує рожеві надії п. Аляна: Передовсім Чехія й Румунія не зможуть дати Польщі жадної допомоги, бо матимуть у себе сильні повстання — і то не по одному, а кожда з тих держав матиме найменше по два повстання в своїм нутрі. Чехія буде мати проти себе внутрішні повстання Німців і у Чехії Мадярів на Словаччині, з якими правдоподібно злучаться й Словаки, а Румунія матиме проти себе в Семигороді повстання Мадярів і Німців. Се не тільки звяже армії тих держав, але прямо розібє їх, бо жовніри чужих народностей просто здезертують з їх армій, як свого часу Чехи масово дезертували з армії австрійської. Супроти того Чехія, яка має половину чужого населення, **за тиждень** від дня вибуху війни побачить німецькі полки на вулицях Праги. Троха довше держатиметься Румунія, бо має менше чужих у своїм нутрі. Але Росія пхне проти неї значні сили таксамо, як проти Східної Галичини. **Словом — війна та буде для Польщі смертельною,** пише отверто „Час" і додає: Але припустім що найлучший для Польщі випадок, а саме що Франції вдасться на заході побити Німеччину. За той час Польща все таки понесе страшні втрати в людях, матеріялі й землі, втратить окраїни й Львів, утратить Помере й Позначщину тай навіть часть корінної Польщі заллють Німці! В найлучшім разі Поляки зможуть держатися десь коло Висли, поки стане воєнних засобів. Утратять ¾ своєї держави й головні органїзаційні точки та знищать свою армію, а положенне Польщі буде гірше від положення Сербії, бо Сербія мала за собою море, на якім панували фльоти її союзників. Та приймім те „найлучше", що Франція побє Німеччину. Але хто побє Росію й хто присилує її увільнити половину Польщі й Румунію від побідних російських війск. Франція буде вичерпана боротьбою з Німцями й не зможе йти проти Росії. І треба ще сумніватися в те, чи Англія допустить до того, аби Франція розбила Німеччину тай тим чином осягнула геґемонію над Европою. „Час" у розпучі радить притягнути до французько-польської спілки ще бодай Угорщину й Болгарію. Бо хоч ті держави супроти Франції другорядні, але супроти Польщі вони можуть рішити про те, чи Польща буде роздавлена вже в перших тижнях війни, чи ні.

Такі побоювання множаться в Польщі щораз більше. Розумніщі Поляки не криються з тим, що Польща знов ляже в могилу, як не наладнає відносин осолбиво з Українцями, заки здійметься нова заверюха. Але польська суспільність глуха на всі перестороги. Се суспільність хора аж до молоді включно. Найкращий доказ засліплення тої суспільности се те, що в таких небезпечних часах і обставинах польська молодь ухвалює 1) не допускати дальше Українців до вищих шкіл, 2) заборонити Українцям навіть приватні вищі курси. Такої ухвали не має досі на своїй совісти ніяка молодь ніякого народу. Так — тільки нова війна й упадок польської держави дасть можність життя Українцям, Білорусинам, Литовцям і иншим сусідам хорої Польщі.

Др. Осип Назарук.

З ДНЯ.

„Наші" нюйорські большевики в обороні німецьких міст.

Большевицька ґазетка „Українські (?) Щод. Вісти" накинулась на редакцію „Свободи" за статтю п. з. „Шлеск і Галичина", ізза того, що в тій статті було сказано, що аліянти говорять, що поділ Горішнього Шлеска, довершений Лігою Народів, найблизший до справедливого, та що „Свобода" писала, що при постанові про поділ Ліга Народів руководилась засадою національности.

Редакція тої большевицької ґазетки за се називає редакцію „Свободи" буржуазними наймитами і падькає, що великі промислові міста на Шлеску голосували за прилукою до Німеччини, отже повинні бути туди прилучені.

„Свобода" в тійсамій статті писала, що великі міста на Горішньому Шлеску голосували за прилукою до Німеччини, але подала голос Ллойда Джорджа, котрий казав, що міста є твором чоловіка, а села твором Бога, отже села, з яких повстали міста, і яких є більше і з більшим числом населення, рішили про віддуку східної части Шлеска від Німеччини а прилуку до Польщі. А прилучено ту часть до Польщі власне тому, що ті села польські. Значить — засада національности рішила спір.

Правда, що **большевики не признають села,** бо в Росії селянин має 5 разів меньше право голосовання від міщанина, але в такому разі редактори „Укр. (?) Щод. Вістий" не повинні говорити про те, що Ліґа Народів топче право національности, але що топче конституцію Леніна, Троцького і Нахамкеса, яка каже, що лише 5 селян може мати такий голос як один міщанин, а не може селянин мати рівного права з міщанином.

І тоді „Укр. (?) Щод. Вісти" мали би рацію, бо дійсно Ліґа Народів якось не зважала на Нахамкесову конституцію. Може її не знала, або ніхто їй її не пригадав, або таки може не має пошанівку для тої конституції. Досить, що її злегковажила і через те вважала на польських селян в східній части Шлеска, а через них і німецькі міста серед їх сіл віддала Польщі.

Німці обурені на се, бо Шлеск належав до них 500 літ і шлеський уголь се підстава німецького промислу, але як ходить о число населення в страченій ними части Шлеска, то вони мусять признати, що Поляків є там більше, хотяй, що-правда, та більшість не живе по містах але по селах.

В Галичині є подібне становище у відношенню між Українцями і Поляками. Українська більшість живе головно по селах, а по деяких містах Поляки разом з польськими Жидами творять більшість. Певна річ, що ті деякі міста при голосованню могли-б мати більшість за прилукою до Польщі, але чи через те вже ціла Галичина має іти до Польщі?

По большевицькому, то так. Бо чи взяти Нахамкесову конституцію чи базґранину його слуг і оборонців німецьких міст на Шлеску, то на таке виходить.

Одначе велика і переважаюча українська більшість населення Галичини, хотяй вона покищо живе переважно по селах, **ніколи не згодиться на се, аби про долю цілого краю рішали тільки міста, але цілий край, ціле його населення.**

Тоді доля Галичини буде вирішена на засаді національности і вона буде українська.

Що пише українська газета в Канаді про „політику о. Бориска?

У винипеґській газеті „Український Голос" читаємо:

Говорячи про Володимира Великого, завважуємо, що для большевицької пропаганди і він придається.

Читаємо в скрентонській **„Народній Волі"**:

„Правда, „Варяг" Раковський є президентом Української Республики. А хиба князь Володимир Великий був Українцем? Хиба він не був потомком князя Рюрика, сего пришельця з шведських-балтійських племен? Князь Рюрик був з племени Варягів. „Прийди і управляй нами! — сказали наші прадіди. І він прийшов і управляв ними. Від него пішли і всі князі на землях України. Тепер знов „Варяг" управляє нами. Така нала славянська доля й натура, що ми собою не можемо управляти, а якийсь „Варяг" мусить роибти лад межи нами, щоб ми один другого не зїли".

Читаємо отсе лебединне українського большевицького раба за чужим батогом і не знаємо, чи сміятись, чи плакати.

— — — — —

Се зрозуміло, як за Варягом зітхають люди, що не вірять в народні маси. Але щоби Варягами одушевлялися люди, які залюбки покривають свої бажання і вчинки волею мас, се вже вершок абсурду.

Коли однакож є комусь охота рівнати Раковського з Великим Великим, так слід приглянутись історії трохи ліпше.

Каже Варяго-люб з „Народної Волі", що наші прадіди кликали Варягів, щоби прийшли і управляли ними. Варяго-люб може сказати се хиба про своїх предків, але не про предків українського народу. Леґенда про покликанне Варягів вяжеться не з Україною, не з Києвом, тільки з Новгородом. А в Новгороді українські предки ніколи не жили. Новгород є в сусідстві Петрогроду і там жили та живуть Москалі — Великороси, а не Українці. Як справді кликав хтось до себе Варягів, так се були Москалі а не Українці.

Однакож деякі історики доказують, що навіть Москалі не кликали Варягів. Варяги самі прийшли до них так, як прийшли в тімсамім часі своякн Варягів непрошені й до Англії та Франції, або як до Москви прийшли в 1917 р. непрошені новомодні Варяги — Троцький, Каменєв, Зіновєв, Йоффе.

А вже зовсім певною річию є, що **Раковський не прийшов на Україну тому, що його на Україну просили** Він вліз на Україну зовсім непрошений, як безрога. Кілька разів треба було його з України навіть не випрошувати, а прямо виганяти і помимо того він ще раз там вернувся і остає на Україні не тому, що його там потребують, тільки тому, що Українці не спромоглися вигнати його вже раз на все.

— — — — —

Варяго-люб з „Народної Волі" каже, що як був Варягом Володимир Великий, то вже природна річ, що повинен бути на Україні ще один „Варяг" — Раковський.

Однакож історія оповідає, що Варяги появилися в Новгороді десь коло 860 р., а Володимир панував в Києві аж о сто літ пізнійше (979—1015). Імя Володимира показує, що він був вже дуже далекий від Варягів. Також був Володимир сином такого „Варяга", що вже навіть не називався варяжським іменем. Батько Володимира був князь Святослав, а мати — чистокровна Українка, бояриня Малуша.

В Америці є така річ, що називається натуралізацією. Як який чужинець пожиє кілька літ в Америці і зжиється з краєм, тоді може натуралізуватися, тобто стати після закона такимсамим американським горожанином як родовитий Американець. Хто-ж вродився на американській землі, той зовсім не потребує натуралізуватися. Він — Американець з уродження.

Після сего правила Володимир Великий був без сумніву Українцем. Його предки по батькови, жили около сто літ на Україні; по матері були чистокровні Українці. Однакож для Варяго-люба Володимир Великий таки остає Варягом, бо інаке не було-б оправдання для нового „Варяга" — Раковського, який не тільки не є навіть натуралізованим Українцем, але й має лице публично виступати з твердженнем, що України нема.

Спішити з поклонами для такого Варяга може хиба осібняк, що не має найменьшого почуття не то національної але й людської гідности.

КУПІМ БОНДИ.

Купім братя бонди за кілько хто може,
Україна встане з смертельного лдожа.
Встане Україна й тріснуть кайдани,
Згинуть з України ляцькії тирани.
Купім братя бонди, купім Неньки діти,
Бо вже не пора нам тихонько сидіти.
Бо сидіти тихо робимо тут шкоду
І за океаном для свого народу.
Купім братя бонди зі щирого серця,
Ваша кервавиця напевно вернеться.
Верне Україна, рідна наша мати,
Як щезнуть із неї наші ренеґати.
Сміються Ляшеньки з церкви, віри,
[мови,
Цілі ріки ллють української крови.
Купіть братя бонди, шліть до
[Вашінґтону
Встане Україна від Сяну до Дону.
Сини України, не час нам чекати
Бо там днесь гуляють Ляшеньки
[проклятї.
Гуляють Ляшеньки, страшенно
[бісяться,
„Малопольскі" хочуть, трохи не
[сказяться.
Лише наші бонди, котрі купим нині
Привернуть свободу Неньці Україні
Не, хочем кріпацтва, — крикнім перед
[світом:
В купі жить не будем з Ляхом-Єзуїтом!

Член У. Н. С. з Менвил, Р. Ай.

БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ РАЙ.

Перемиський тижневик „Український Голос" містить у виданню з 25. вересня с. р. отсю цікаву статтю:

На днях вернув з України наш земляк, І Л., чоловік інтеліґентний, котрий шість літ перебував на Україні і кінчив там середну і висшу школу. Наша Редакція знає його особисто як чоловіка серіозного і тому його оповідання про большевицьку владу і порядки заслугують вповні на віру. Оповідав нам богато про страхіття большевицького ладу, а своє оповіданне закінчив так: **„Дивує мене тільки одно, що деякі Галичани хвалять большевицьку владу, яка у всіх працюючих мас бувшої Росії стратила всяку віру, всяку пошану і кредит, яка в судоровах неминучої смерти ,точить ціну зі злости, що пбацюючий люд відкрито ликує, що приходить вже конець дикій диктатурі над пролетаріятом. Щиро вам кажу, що, коли читаю у „Вперед" похвали советської влади, то маю вражінне, що читаю похвальну одну найлютішому злодієви. Одного бажаю прихильникам советського ладу, щоб їм довелось бодай .місяць .пережити .серед большевиків, а ручу, що за той час вже вилічаться з большевицької хороби, якою тут заразилиь".**

З оповідань І. Л. замітне це, яка доля чекає тих Українців, що вибираються на Україну: Їдучи з Наддніпрянської України — оповідав І. Л. — я стрінув на стації Шепетівка Олійника, який їхав якраз в протилежному напрямку — з Галичини на Україну. З розмови невеличкого гуртка українських передовиків, що „твердо" рішили „щиро" працювати у згоді з великим румунським приятелем України — тов. Раковським. З Олійником їхало в томусамому напрямку ще девять „діячів", також большевицької орієнтації. Як тільки зся та поважна братія вступила на територію. Советської України, зразу пощастило їм побачити на власні очи миленькі сотворіння большевицької чрезвичайки. Як не благали наші „діячі" і не переконували, що їх приїздом на Україну кермували найчистійщі і найсвятійші почуття і наміри; що у них любов до большевицької ідеї чиста, одначе сими щирими молитвами не вдалось їм сокрушити „гуманних" сердець ангелів большевицької ди. **Зараз-же в Шепетівці арештували девятеро людий, залишивши на волі одного Олійника, який ніяк не міг зрозуміти тої протекції.** Оповідаючи мені ту сумну історію, Олійник вельми прохав мене звернутися в справі того арешту до Редакції „Впереу", щоби публично оповістила сей факт".

Оповівши отсе предлбжив нам І. Л. отвертий лист до Редакції „Впереду", якого однак не можемо помістити дослівно, бо тон його застрий і не достроюється до тону нашої часописі.

ДЗЕРЖИНСЬКИЙ В НОВІЙ РОЛИ МІНІСТРА ЗЕЛІЗНИЦЬ.

Московська соціял-демократична часопись „Соціялистический Весник" подає такий характеристичний факт з діяльности московського большевицького уряду:

Дзержинський, відомий польський шовініст та визначний большевицький комісар, став недавно головою „Наркомпуті", тобто большевицьким міністром зелізних доріг (Наркомпуть се скорочені слова народний комісаріят доріг). Зараз по своїм вступленню в нові обовязки Дзержинський видав нову тарифу зелізничих оплат. Після неї за переїзд з Москви в Петроград мало платитися 128.000 рублів, за переїзд з Москви 1 міліон рублів, з Москви у Малахівку 15.000 рублів, за перевіз пут (40 московських фунтів) пакунків 60,000 рублів. Се ще булоби ніщо, якби не друга біда. Пан комісар Дзержинський, стараючись видно бути вірним засаді польської господарки, опублікував (оголосив) свій розпорядок в неділю і зарядив, що він уже обовязує в понеділок рано! Наслідки були такі, що ні один червоно-ґвардієць не міг виїхати до родини; що робітники, що розїхалися з міст на жнива, не могли вернутися до міста, або застрягли десь по дорозі; що комісарі, які виїхали на вакації або на неділі на село, не могли вернутися до бюр, і т. д. З усіх сторін посипалися від большевицьких урядників телеґрами до родин з просьбою висилки гроший на дорогу. Від одного міського уряду зажадано за один день видачі паперових гроший на 3 міліярди рублів „готівкою". Вийшло, словом, таке траґічне і комічне замішанне, що большевицький Соломон, чи там комісаріят не бачив инчої ради, як відкликати розпорядженнє. Однак Дзержинський не в тім я битий: він потрафив хитро доказати Москалям, що без його розпорядку всі зелізничі мусілиб збанкротувати. І розпорядок не знесено, лише відложено на місяць.

ДОПИСІ

(Дописи проситься писати лише на одній стороні паперу і по можности читким письмом. Писати треба пером, а не олівцем. Коли в дописи наводите які імена, то напишіть їх виразно і правильно, щоби не було непотрібного баламутства. Між поодинокими стрічками лишайте доволі місця, щоби можна було вигідно невідповідні слова або лиху стилізацію справити і до друку приладити. Пишіть завсіди щиру правду і не обдурюйте своєї редакції та читачів своєї часописи, бо се приносить народови шкоду, а не пожиток. Правдиве імя і назвиско кождого дописувателя (а також його докладна адреса) мусять бути редакції знані, бо безіменних дописий не береться під розвагу. Хто не підписує своєї дописи своїм правдивим іменем, то на його жаданнє редакція задержує його правдиве імя в тайні і ніколи та нікому сього не зраджує. Як хто не має довіря до своєї редакції, то нехай не висилає до неї ніяких письм. Коли ми віримо своїм дописувателям, то маємо право жадати, щоб і вони нам вірили).

—o—

ІСТ СТ. ЛУІС, ІЛЛ.

Виказ закуплених бондів.

В нашій місцевости закупили українські державні бонди отсі Українці: Григорій Качмар за $50; Іван Тишкович і Дмитро Іващук по $25; Юрій Чорний, Олекса Петришин, Михайло Маґац, Михайло Картичак, Яків Нищий, Йосиф Зьомбра і Гнат Било по $5. — Разом $135. Сі гроші я вислав 18. жовтня б. р. до Вашінгтону.

Дмитро Іващук.

—o—

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ.

Концерт на дохід Українського Сиротинця в Філядельфії.

День 16. жовтня б. р. певно буде довго памятним для Пертамбойців і околиці та і для всіх тих, які були на концерті в неділю у великій українській галі.

Концерт сей урядила пертамбойська громада при помочи банди пасейської і місцевого свого хору на дохід філядельфійського сиротинця. Піднести належить, що концерт зачався точно, як було заповіджено. Пять хвиль по пятій куртина піднеслась, а на обширній сцені показався гарний вид. На переді численний хор, святочно прибраний, а поза ним пасейська банда з трийцять членів в уніформах. Серед бурі оплесків вийшов професор п. Едельман і зачався гимн американський „Стар Спенґлед Беннер". Опісля місцевий священик, о. Чаплинський, коротко і з запалом виголосив вступне слово, а хор з великою вервою відспівав „Далека Ти, а близка нам". По першій точці банди сказав гарну промову звісний бесідник і проповідник Впр. о. кан. Левицький, парох з Пасейку. Говорив про сиротинець у Філядельфії. Бесіда була виголошена з повним огнем і чувством та дуже патріотично. Потім слідували на переміну точки хору і музики.

Я чув хор пертамбойський рік тому назад, та тоді він співав досить слабко; зате сего року величезна зміна. Хор виправивсь і видно було великий поступ. В членах хору оказувалося завзяттє і захованнє знаків музичних. Видно, що учитель сего хору, п. Грабар, мусів сам перестудіювати кавалки і много праці вложив на вивченнє хору. Особливо красно випала „Кобза", послідний хор; слабше „Минули літа молодії". Щодо сольо-квартету то раджу дуже не писуватися солями, бо солістів на провінції майже нема. Солісти — се рідка річ. Провінція зробить завше добре враженнє хорами, але ніколи солістами. Тому лучше роблять сі, які пописуються хоровими кусниками. Як часто буває, так і в Перт Амбою в сольо-квартеті разив дуже тенор, Тенор є голос найрідший і тому тенори всюди дуже пожадані і добре платні. Скорше можна подибати добрий сопран, але чистий тенор — то рідкість.

Банда з Пасейку пописалася знаменито. Вже сам розголос, що приїде банда з Пасейку, стягнув множество людий на концерт. І томуж не дивниця, що галя була повнісенька народу, бож на сей концерт зійшлася ціла околиця. Були люди з Елізабет, Байон, Нюарк, Картерет, а навіть з Пасейку. Були люди з других народностий, а також з угро-руської і мадярської парохії.

Велике дуже враженнє зробила орхестра діточа і мішана. Треба було видіти, з яким захватом гляділи батьки, мами і діти на гали на тих граючих діточок, малих музикантів з Пасейку.

Банда старших просто як грім потрясала чувствами нашими. Коротко скажу: музиканти з Пасейку пописалися так, що не мож було одного закиду знайти. Всі хвалили і хвалять та забути не можуть сего вечера.

Що банда так пописалася, то се головна заслуга п. Едельмана, знаного професора музики. Пан Едельман ціле життє працює на сім поли. Ще в старім краю учив музики по школах і закладав банди по селах. І тут в Америці дає науку музики та закладає і провадить банди.

Що за гарна була би то річ, коли би по наших громадах в Америці звернено на се увагу і всюда, де лиш можна, закладано банди. Се оживило би нас. Ми, Українці, нарід співолюбний і музикальний. Замісць займатися нераз „пулями" та картами, а ще гірше злими бесідами і киринями, займімся музикою. У нас таланів много. Можуть мати банду в одній громаді, то чомуж би не могли мати банди і другі громади? Треба лиш охоти і заохоти. Мусить знайтися хтось, хто би сим ділом занявся. Найкраще, аби се взяли на себе панове учителі. Яке би то було життє, яке враженнє, колиб на якийсь концерт, чи велике свято, зійшлося зо три сусідні банди разом. Аж душа радувалабся, як би заграли наші!

На гали був стиск, а з сего і горяч і гамір. На кождий однак спосіб повинні родичі дуже уважати, аби їх діти, а хочби і чужі, заховалися добре і спокійно сиділи; а найлучше на жадні представлення і на жадні концерти малих дітей цілком ніколи не брати.

Комітетові мали много до роботи, тож звивалися, аби виповнити свої обовязки. Всі однак були дуже чемні і привітні для своїх гостей. Особливо п. Іван Ваверчак, звісний громадянин і патріот, займався дуже ревно всім і помагав всюда.

Вечер сей, 16. жовтня б. р., вдоволив дуже всіх, а особливо молодіж, для якої банда ще зо дві години грала ґучні танці.

Сусід.

—o—

КРОМПТОН, Р. АЙ.

Кождий Українець повинен закупити Бонд Свободи своєї держави!

Я маю 150 долярів довгу, а працюю тепер лише 24 години на тиждень. Хоч коло мене дуже тяжко, то я таки сповнив свій народний обовязок і купив бонд Галицької Держави за 10 долярів. Говорю тут про се не для того, щоби себе хвалити (за сповненнє народного обовязку я не бажаю ніякої похвали), але на те, щоби і других до доброго діла заохотити.

Не хочу я розписуватися богато про народну свідомість деяких тутешних Українців, але скажу лиш коротенько те, що мені лежить на серци:

„Були колись Запорожці,
Вміли панувати";
Були в Кромптон Українці —
Полягали спати...

Я не маю звичаю рахувати гроші в чужій кишені, але всетаки стою твердо на тім, що хто з нас не сповнить тепер свого найбільшого народного обовязку: хто не закупить бодай одного бонду на визволеннє галицької України з хижих пазурів проклятих ляцьких наїзників — сей не має права називатись Українцем! Такому чоловікови треба випалити на чолі слово „хрунь" і пустити його блукатися світами так, як блукався колись братовбийник Каїн, або наш леґендарний Марко Проклятий, котрий носив у торбі відрубану ним голову своєї рідної матери.

Нехай будуть прокляті Богом і людьми виродні діти Неньки України!

Андрій Кондрат,
член 246. від. У. Н. Союза.

—o—

БРІСТОЛ, КОНН.

Большевицький „молоток" зломався.

У нашій місцевости нема большевицького сміття, а помимо того Лейбові наймити присилали тут на адресу одного неграмотного жидка свій дурний „Молот", який у них називався „гумористичною ґазетою". Від 15. вересня б. р. сеї большевицької шматки у нас уже невидко і я був цікавий знати, з якої причини большевицьким редакторам забракло „гумору". От зайшов я до згаданого жидка і питаюся його, чому він не тримає вже того большевицького „молотка". — „Ну, — відказує мені жидок — як я його маю тримати, коли він уже нівроку зломився?" Я з відповіди жидка весело засміявся, а в своїй голові подумав: „Видко, що українські цвяхи в останних часах стверділи, коли большевицькі „молотки" від них ломляться"...

А от вам инша большевицька „придибашка": В „Українських (?) Щоденних Вістях" з 12. с. м. є написано, що 9 „клясово свідомих робітників" (нехай нас Господь Бог боронить від такої „свідомости"!) з Мікіспорт, Па., зложили на „пресовий фонд" сеї брудної шмати $32. „Учені" редактори „Єжедневних" підсумували поодинокі позиції і нарахували $34.50 (замісць $32). З того для нас наука: В циганських шматах всьо опирається на темноті, а коли Лейби і Срульки такі дурні, то і їх царство пропаде.

Сверлик.

—o—

КЛІВЛЕНД, О.

Фанатизм і його наслідки.

Кождий чоловік, який тілько жие на світі, має свій вироблений світогляд. Величина того світогляду залежить від образовання дотичного чоловіка.

До порівнання послужуся ось яким приміром: Як станемо в якійнебудь долині і поглянемо довкола себе, то побачимо, що наш виднокруг буде малий. Його величина залежати-ме від тої низини, на якій ми стоїмо. Колиж ми станемо підходити вгору, тоді перед нашими очима пічнеться збільшати виднокруг. І як високо ми підійдемо до гори, так вміру того побільшиться і наш виднокруг.

Щось подібного діється і з нашим світоглядом. Хто стоїть на долині науки, того круг світогляду є малий. А хто підходить у науці до гори, того світогляд більший. Чим висше вгору, тим більший перед очима виднокруг. Чим висше в науці, тим більший світогляд.

Того світогляду можна набути не лише в шкільній лавці, але також при читанню ріжних наукових книжок, часописий, при розмовах, дискусіях, при відчитах, театральних виставах та при всякій народній роботі. Однак сего позашкільного світогляду не можна побільшити до такої величини, до якої побільшується його в школі. Та в міру того, як чоловік то всьо, що читає, що чує, що бачить і що робить, розуміє, розширяється його круг світогляду, через що чоловік стає меньше або більше свідомим.

Та, на жаль, у тім розвою світогляду, який кождому чоловікови є необхідно потрібний, стає на перешкоді одна дуже зла навичка, яку чоловік або сам, або під впливом других собі присвоює, через що він стається фанатиком (загорільцем), що рівнається духовому каліцтву. Фанатизм — се невидима сила, а опанований нею чоловік є дуже нещасливий і другим шкідливий.

Фанатизм можна порівнати з темним склом, у якім є проверчена дірка. Подивитися через таке скло прим. на прекрасний город з цвітами, то через се пробите місце бачиться натуральні краски цвітів, а зате инші части города будуть представлятися темною плямою, без краси і без життя — бо такий образ дає темне скло. Подібно мається річ і з фанатизмом. Сфанатизований чоловік не може здорово мислити, ані зрозуміти того, що довкола него діється. Його світогляд звернений лише в одно місце, а поза тим — для него всьо темне: без краси, без життя, „непотрібне для суспільного життя".

І задля того, що фанатизм є вже сам собою непридатний і шкідливий, тому я позволю собі на ту тему звернути особлившу увагу.

Думаю, що не дуже поминуся з правдою, коли скажу, що всі ті особисті, релігійні, партійні і інші непорозуміння, а вслід за сим нещастя, які повстають в народі, повстають з причини фанатизму. Тисячі примірів можна би подати на доказ правди тих слів, та я ограничуся лише на кількох примірах, які дадуть загальний образ тих наслідків, котрі виникають із фанатизму.

От возьмім за примір богатого фанатика, який жие з праці бідних людий. В него чоловіком є лише той, котрого доля поставила на рівні з ним; а робучі маси є для него тими сотворіннями, яких природа создала лише на те, щоби вони вічно тяжко працювали та в нужді жили. Притім, збільшаючи свої богатства, він навіть не звертає уваги на те, що ті богатства є злучені з кривдою других людий.

Погляньмо на сфанатизованого бідака. Той знова думає, що він і його родина мають вічно бідувати, та навіть не застановляється над тим, в який би то спосіб поліпшити свою нужденну долю.

А киньмо оком на фанатика-атеїста (чоловік, котрий не вірить в істнованнє душі і Бога). Поза його виробленими атеїстичними переконаннями в него не істнує жадна духова сила, або духове життє. Він свій світогляд ограничає на тім, що його розум може поняти та зрозуміти. І такий чоловік старається силою відобрати від віруючого його віру, не числячися з тим, що віра (яка би вона не була) є для віруючого найдорозшим скарбом.

Погляньмо знова на фанатика релігійного (віруючого). В него нераз ціла віра опирається на маловажних або і забобонних річах; а головні засади віри мають у него другорядне значіннє.

Знав я одну женщину, фанатичку релігійну, якій припало у Велику Пятницю збирати сметану з молока. Збираючи сю сметану, вона завязала собі хустинкою ніс, аби „не осквернити пятноньки святої". А в ту-саму пятноньку вона сипала проклонами свому мужеви і дітям так, як горохом з мішка.

В одній родині захорувала одинайцятьлітна донечка. По кількох днях покликано лікаря. Лікар приписав лік та сказав матери хорої, щоби не давала хорій нічого їсти, тільки росіл з мяса, щоби тим піддержати сили хорої дитини. Та ся мати, задля того, що то був день „пісний", сего не зробила, а сказала: „Най діється воля Божа, але я таки нині мяса варити не буду! Не хочу брати на свою душу так страшного хріха". Замісць росолу вона дала дитині їсти те, за що після її розуміння не буде „гріха". З приводу такої постанови вийшли для дитини страшні наслідки, але та несвідома мати не бачила свого блуду. Вона, складаючи вину на Бога, казала: „Бог так хотів, то й так сталося".

От бачите, до чого доводить людий фанатизм релігійний!

Дальше погляньмо на фанатика політичного. Той поза своїми політичними переконаннями (переважно злими) не бачить нічого більше, що було би добре й хосенне. В його очах політичні погляди других людий представляються лише чорними красками. А що кождий стремить (і має право стреміти) до свідомости, тому такий сфанатизований політик уважає себе за свідомого, а яко такий старається знищити всьо то, що не годиться з його переконаннями.

Погляньмо-ж тепер на ті „народні партії" в нашім українськім народі, скільки то їх натворилося!

Нераз можна почути питаннє: „Чому то наш нарід такий нещасливий?" У відповідь почуєте звичайно отсі слова: „Тому, що наш нарід поділився на партії". Та не ціла ще в тім біда, що нарід поділився на партії. Ба, та бо партії є навіть потрібні для народу, бо в партіях проявляється суспільна робота мов на перегони. Але біда в тім, що в таких партіях витворюється також фанатизм, а вслід за сим боротьба одної партії проти другої; одна партія старається другу знищити, аби нанести їй як найбільше шкоди. Неодна така політична партія, перенята фанатизмом, нищить нераз другої партії найкрасшу роботу, яка могла би послужити для добра загалу. І нераз часть народу, або і цілий нарід, мусить терпіти цілі роки за нанесені шкоди — звичайно через одиниці, які були під той час провідниками народу, а притім були фанатиками політичними.

Щоби сему по части на будуче зарадити, повинен український загал звернути більшу увагу на народних провідників, та не давати в руки фанатиків народної керми.

Український загал повинен звернути увагу на ті ріжного рода боротьби, які під тепершну пору провадяться в наших українських часописях, бо ті боротьби наносять велику, необчислену шкоду українському народови. Український загал повинен пізнати, яким нещастем є фанатизм для народу, а пізнавши, старатися викорінити його зпоміж себе.

Український загал не повинен на сліпо вірити в ріжні статті та дописи, які нераз сфанатизовані люди дописують, а другі поміщують; але, прочитавши, кождий повинен здорово роздумати, куда йому йти і що робити.

А коли наші провідники побачать, що нарід старається сам себе лічити з тої недуги, то з певностию, що і вони заперестануть защіплювати всякі незгоди в своїм народі.

От возьмім під розвагу тепершну боротьбу тих наших часописий тут в Америці, які провадять боротьбу в справі закупна українських державних бондів, а побачимо, який з того вислід та як нарід ділиться на два ворожі собі табори.

Одні часописи, котрі репрезентують одну часть українського загалу, пишуть „за", а другі „проти" бондів. Одні і другі стараються доказати і надати правдивість своїм закликам. А загал, який складається з одного українського народу, читає, і неоден сам не знає, що робити. І ся є українська часопись і та не инша. Ся пише добре, тай і та не зле. Той, хто не всилі виробити собі свій власний осуд, іде на сліпо за „своїм". Котрого Союза він є членом і котру часопись читає, то тую часопись обороняє. Се — мовляв — „моя" газета, а тамта не „моя", та мушу іти за „свойов", бо моя все „правду" пише. Тут показується наглядно фанатизм, який защеплюється в членах через боротьбу в часописях.

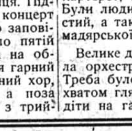
Чоловік, який ще не є фанатизмом заражений, прочитавши се і те, ставить собі питання: Чи ті часописи не є на услузі одному і тому самому народови? Чиж не одна ціль всіх нас, Українців, стати вільними, свобідними, і то в якийнебудь спосіб, аби тільки осягнути тую найсвятійшу ціль: видіти український нарід вільним? Яка надія і відвага була би йти до бою з такими „Українцями", які в так важній хвили для нас провадять народний роздор?

І доки то така боротьба буде в нашім народі, а зглядно межи нашими народними проводирями? Чи ми справді вже такий неспокійний народ, що вічно мусимо сваритися й битися, і то самі межи собою? Чи нас історія не навчила, які то страшні наслідки були задля незгоди в народі?

Знаємо, що нарід мовчить і терпить довго, але скінчиться та його терпеливість і певно, що перший фронт (у боротьбі з ворогом) буде, і повинен бути, звернений до всіх зрадників і киринників українського народу. Тож коли бажаємо добра свому народови, а тимсамим і собі, то залишім уже раз всякі ворожнечі, а прямуймо до єдности і згоди. Най та кров наших батьків, материй і рідні, котра зістала пролята нашими ворогами, заповнить ту „бездонню незгоди", яка від віків істнує в нашім народі. Най ті тисячі наших голих, босих і голодних сиріток будуть для нас тим „мостом", по якім наші думки мали би лучитися одні з другими. Най ті українські мученики, котрі нераз провадили межи собою партійну боротьбу, а тепер коротають своє життє (і то спільно!) у ворожих тюрмах, будуть для нас „живим приміром", що коли ми самі не погодимося, то вороги нас напевно погодять...

Уже найвисший час, аби в нас запанувала згода, одна головна ціль і згідна праця — до осягнення тої цілі. Тож станьмо всі як один (без фанатизму партійного) до боротьби за волю і свободу українського народу.

Йосиф Буката.

НА УКРАЇНІ.

Большевицька газета „Красная Газета" (Червона Часопись) з дня 13. вересня доносить, що в однім харківськім военнім окрузі відкрито 12 „білогвардейських" організацій, звязаних з подібними організаціями в Петрограді, Мелітополи і Одесі.

Промисел на Україні.

При кінці вересня прибув до міста Ковна на Литві відділ втікачів з України. Більшість втікачів походить з міста Катеринослава. Вони розповідали такі річи про життє у сьому найбільшому колись промисловому центру правобережної України.

Місто, що колись славилось на всю Росію своїм промисловим рухом, змінилося до непізнання. Попід місто безупинно снуються банди розбишак, які звичайно засланяються анархізмом. Славні колись фабрики зелізні нині стоять замкнені уже десять місяців. Робітники розбрилися, богато з них арештовано большевицькими властями і держиться в місцевих тюрмах. В серпни сього року Москаль Трепалов, голово місцевої чрезвичайки, почав нагінку на соціялістичних робітників; на його спеціяльний приказ арештовано коло 300 членів соціял-демократичної партії і всіїх їх запроторено в тюрми „надзвичайної комісії", котру перероблено з одної лічничі. Большевики переслідують також кооперативний рух, арештуючи і вязнячи його проводирів і організаторів, але не дивлячися на все те, кооперативний рух, як на злість росте і розвиваєсь.

Про членів катеринославської чрезвичайки вікачі розповідають правдиві страховища. Самий голова комісії Трепалов робить враження божевільної людини. Раз він говорив до другого комуніста: „Вчора я мав троха горячку і не міг розстріляти більше як 38 людий" (очивидно, не міг розстріляти власноручно).

Розстрілювання відбуваються звичайно у суботу. Межи ними богато зелізничих робітників. Причиною переслідування зелізничників большевиками являється те, що при кінці мая збори катеринославських зелізничників постановили супроти страшного свого економічного і політичного положення зарядити генеральний страйк зелізничих робітників катеринославської дороги. Большевики зараз арештували провідників страйку, котрі належали переважно до соціялістичної революційної партії, і віддали їх під суд, обжаловуючи їх за намагание „розбити економічне життє Росії". В червни відбувся сей суд, котрий стеріг спеціяльний відділ першої кінної армії Буденного. Суд засудив 58 зелізничих робітників на смерть. Засуд виконано на початку липня.

Після слів втікачів, большевицька влада держиться яко-тако лише по містах. На селах з неї ані сліду. Большевицький уряд не може навіть зноситися зі селянами, не давши свойому урядникови великої військової охорони. Селяни дуже часто бунтуються і тоді починається „усміреніє": большевики посилають карні відділи і так звані війска внутрішної охорони („вохра").

Предсідателем катеринославського совета являєсь Москаль Сергей Мінін, присланий з московського міста Царицина.

РАНОК.

—o—

Світає. Гаснуть ясні зорі
І никнуть в синих небесах, —
Біліє світ — неначе хтось у горі
Крут сонця нам виносить на руках.

Десь скрипли двері. Коло війна
Пастух у дуло затрубів; —
Село збудилося — життя снується
Під ховром сонця і димів.

Немов хто розбудив чарами
Село — й пустив зпід сонних стріх
Враз гамір, лайку, плач і сміх
Й пігнав живе життя шляхами.

Спізнився хтось... Це молод—хлопець
Від дівчини тайком крадеться.
Веселий Ранок став на церкві
І до людий з гори сміється.

Ю. Шкрумеляк.

ПОДЯКА.

—o—

З великою вдячностию серця ми отримали на Сиротинець з Концерту в Перт Амбой, Н. Дж. з неділі 16-го жовтня с. р. суму 106 дол. 44 цнт.

Звертаємося отсим до Впв. Редакції „Свободи" з нашою просьбою о поміщение кількох слів подяки, аби хоч в части відплатитися своїм Добродіям.

Найперше дякуємо парохії Перт Амбой, яка взяла на себе цілий тягар і безкористно відступила на сю ціль галю українську, як не менше панам Комітетовим, які занялися цілим Концертом.

Дякуємо Впр. о. Кан. Левицькому за орхестру Пасейську і за прекрасну промову про сиротинець на Концерті. Так само дякуємо всім членам Орхестри з Пассайк і їх професорови П. Едельманови. Рівнож дякуємо нашому Візитаторови Чина Впр. о. Чаплинському за уряджение сего Концерту, як також хорови Пертамбойському і їх учителеви П. Грабарови.

В кінци дякуємо всім Пертамбойським людям і з околиці, які були присутні на тім Концерті і причинилися до жертви, яку ми днесь отримали на Сиротинець.

В імени Сиріт і нашім ще раз сердечно дякуємо, най Бог всім заплатить.

С. С. Василіянки.

ХТО Я?

—o—

Як спитають мене люди,
Хто я, тоді скажу їм:
Що я Українець щирий,
Український в мене тім!

І для України в мене
Серце із любови бє,
Я за рідну Україну
Віддам все життє своє.

Люблю землю українську
Усім серцем, з усіх сил,
А любови сеї вчуся
Від насипаних могил.

В сих могилах сплять герої,
Що у хвилю у страшну,
Буйні голови поклали
За рідню й за вітчину.

І як сі герої впали,
Так і я усе готов —
За Вкраїну жертвувати
Все життє, майно і кров.

П. Ш.

З ДОРОГИ ЖИТТЯ.

З львівських розчаровань.

На один камінь в життю спотикався я. — Не визнавався в життевій економії, губився у всіх питаннях фінансової породи. І зле мені було. І за Австрії і без Австрії, і за України і без України.

Та мав я в життю і тут ясну хвилю. Се було тоді, як в Галичині завели польські марки.

Я став міркувати, рахувати і — полехшало мені на серці. Рахунок був простий. Я перечислив свої довги з корон на марки і було їх менше. На початок добре й се.

Я забрався серіозно до студіовання справи. Було се на початку минувшого року. У Львові появилася перша поважна польска публікація на 5 сторінок малої вісімки під загол. „Klucz do zamiany koron na Marki i Marek na korony". Видав її якийсь знаменитий, хоч мало мені відомий, малопольський економіст. Свій ключ заосмотрив він ось яким глибоко фільософічним пророкуванням:

„Marka polska jest walutą światowa, obecnie zaprowadzoną w Małopolsce w myśl ustawy.

„Niechaj nam będzie zwiastunką lepszego życia ekonomicznego i spokojnego dobrobytu.

„Miejmy nadzieję, że w Imię Boże i miłości bliźniego zniknie u nas przysłowie: „Homo homini lupus".

Було се в січні 1920 р.

Мої діти вміли вже „Отче наш", „Богородице". Я став їх вчити: „Марка польска ест валютом сьвятовом" і т. д. Не йшло. Діти калічили язик, я гнівався, пів, переривав науку та йшов на вино.

Я гризся... Аж знов звеселила мене одна подія. Я стрінув на улиці шевця, якому був винен за пару черевиків 20 корон. Майстер вклонився мені недбало, а я з легковаженнєм задержав його і не кажучи ні слова, заплатив йому 14 марок польських, кивнув головою і пішов дальше.

— Рацію має Кернер — думав я. Марка польська спасе мене і виведе з дому неволі. І йшов я улицею Костюшка та деклямував:

„Ona mi będzie zwiastunką lepszego życia ekonomicznego i spokojnego dobrobytu".

— — — — — — — — —

Минуло два роки від сього дня. Далеко над моє сподівання — тяжкою й довгою вийшла дорога до — „лепшего жиця економічнего і лепшего добробиту".

— — — — — — — — —

Пішов я вчора замовляти черевики до нашого українського майстра. Він змірив мою ногу, опісля оглянув мене цілого, записав кілька чисел і завирокував, що черевики коштуватимуть 9.000 марок.

Мені піт виступив на чоло; в памяти майнула мені хвилина, коли я за черевики заплатив 14 марок польських, я пригадав собі молитву про „звястунку лепшего жиця економічнего і спокойнего добробиту" і — мало мене шляк не трафив.

Тиберій Горобець.

НА СТРІЛЕЦЬКИХ ГРОБАХ.

— Осьтут спочили Ви по труді,
Його сповняли вірно за усіх, —
Усе дали ви, щоб на рідній груді
Не залунав ворожий, панський сміх.

За те дістали надгороду:
З березы хрест і напис на хресті —
Тут спить герой, що згинув за свободу—
Тут впав за волю у важкій борні...

А там одна спільна могила —
Що крис в собі за святе майно?
В кровавім бою знемоглись їм крила,
Борців народних сорок тут лягло.

— Клоніться їм, хто з вас остав в живих
І в головах їм посадіте цвіт,
Беріть собі примір із жертви їх,
Зі смерти їх читайте заповіт:

„Все найдороще ми дали за край,
Щоби народ не ув на собі ката —
Так в кождий час і ти зробити знай,
Як буде треба встать на супостата!"

Ю. Ш.